

GAVADONS, GAVADA

li assenyala un parent venètic *Gavis*. Conegudes les afinitats sorotàptiques del venètic, el fet de reparèixer a Catalunya, i no enlloc de França etc., donaria bon suport a la hipòtesi d'origen sorotàptic del NP GAVIUS.¹

Aebischer no coneixent més que la menció de 1011, amb la flaca fonètica, queda esmaperdut, arribant fins a suggerir origen pre-romà. Per aquí s'enfila *AlcM* fins a una vera enormitat: relacionar amb l'aquità GÁBARUS, nom de riu, desafiant tota possibilitat fonètica.¹⁰ Fóra temps perdut parlar-ne més.

¹ Un NP *Agabi* que troba Abadal (*Pall. i Rbg.*, índex), i seria potser «a Gabi», mal segmentat ¿altre ex. d'aquest NP?

GAVADONS i GAVADA

Sant Cugat de GAVADONS, església rural, i antiga parròquia d'Osona, dalt d'un serrat, en el camí de²⁰ Vic a Collsuspina (d'on és agre.) i a Manresa.

PRON. LOCAL: *saŋ kulgát*, o, insistint, *də gəbədóns*, oït allí el 1927; i el 1935, si bé vacil·lant entre això i una deformació *gəbəróns*.

MENCIONS ANT. 948 (perg. orig.): «--- in castrum Tonda --- villa Gerile, villa de Mòntari, --- in Gavadones ---» (*Diplom. Cat. Vic*, 208, § 246); deu ser el mateix doc. ja indicat en una monogr. del canonge Ripoll i Vilamajor (x, 1). S. XII: *Gavadons* en la més antiga i millor de les tres llistes de parròquies p. p.³⁰ Pladevall (doc. II): alterat en *Gavachons I*, i *Gavascons III* (n. 58). *St. Cugat de Gavadons* és, però, la forma que ha romàs constant en la documentació diocesana i municipal.

Sembla que s'hi han d'unir els següents, encara que³⁵ n'estiguin ben separats des del punt de vista geogràfic, però almenys poden tenir etim. semblant o igual: «Pujo *Gamatono*» a. 965 (potser, però no és segur, que sigui ross., citat per l'*InuLC*, s. v. *puig*, 176) a. 996, doc. relatiu a l'Isàvena (Güel): *v-n > m-n* seria⁴⁰ propagació nasal de tipus corrent. I un hapax del Nordoest: afr. «de oriente, Sancta Maria, de occid., *Gabato*» (Abadal, *Pall. i R.*, n. 316, p. 452b42).

GAVADA, llogaret agre. a Vandellòs, a la costa del⁴⁵ Cp. Tarr., a la ratlla de les terres de l'Ebre i el Priorat, dalt, a la Serra del Coll de Balaguer. PRON.: *gabada* ho recordo oït 1934 en els llocs, i 1955 a les enq. del Pratedip o Llàberia (xiv, 195 ss.; xv, 4-6). Foto de la Torre de *Gavadà* (de defensa costera) en Bru Borràs⁵⁰ (*Notes Hist. de Tivissa*, lám. IX, i cap. LX); *GGC Tarr.*, p. 442.

MENCIONS ANT. 1496: «mas de *Gavadà*» (Bru Borràs, p. 200.5, 9); 1572: (Torre de) *Gavadà* (id., 184); 1606: *Gavadà* (id., 215); cens de 1787: «*Gavadà*»⁵⁵ 4 llars» en el cens de Vandellòs, «del *Gavetà* una», en el de Tivissa, «de *Gabadà*, una» en el de Serra d'Almos (Bru, p. 267). I en un text medieval, indatat: «per campos de *Gavandan*» (Morera, *Tarr. Crist.* I, § 61, var. secundària, *n* propag.). No és estrany que no figu-

ri en el Capbreu d'Entença, del S. XIV, perquè els interessos dels Entences dins el te. de Tivissa estaven girats cap a la banda de l'Ebre, no de la banda de mar. Però en un vell capbreu de Tivissa, a. 1204, hom situa «alius campus in *Gavadà*» (publ. en l'ed. del Capbreu d'Entença per T. Palet i M. Romero, Tarr. 1987, p. 22).

Ben a prop de *Gavadà* topem amb un nom molt semblant; però aquí com a NP: Arnau *Gavaldà* com a propietari pagès (tributa «un pareyl de galines» als Entences, segons el Capbreu, a. 1340, 29v). I allí quedaria establerta aquesta família: perquè el de Joan *Gavaldà* figura com a foc laic de Tivissa en un dels¹⁵ censos de c. l'a. 1600 (Bru B., p. 197).

Però l'àrea del nom *Gavaldà* és molt més gran: el veiem estès per totes les terres de la llengua. En el Vallès (*Vallense*), potser cap a St. Esteve de Parets: «in terminio de *Gavaban* seu Villanova, iusta Sti. Stephani» a. 1033 (*BABL VII*, 486); *Gavaldà* a. 1188 ross. (*InuLC*, s. v. *Roergue*). I més tard molt propagat, sobretot cap al Migjorn (cognom típic de Reus, a. 1820, *BABL XVI*, 296), i Vallmoll (XLVI, 22.42). Es va arrelar fermament dins el vast terme de Morella, segons el Cpbr. Milian, de 1443: «una sort de terra que fonch d'en *Guavaldà*, item --- al toçal d'en *Guavaldà*» (f° 35r). Aquí va quedar-hi com a nom de la Vall dels *Gavaldans*, divisió de la dena de la Pobleta d'Alcolea: «un camp --- al cap de la vall dels *Guavaldans*», «un mas --- en la v. dels G.» (id., f° 6r, 12r, 96r). I no fou cas únic, perquè també tinc nota d'un despoblat que l'any 1804 pertanyia a la governació d'Alzira (*GGRV, Val. II*, 121).

Gavaldà és, però, òbviament, un nom occità, importat del d'una de les grans regions de la nació veïna: el *Gavaudan*, *-aldan*, fr. *Gevaudan*, quasi equivalent al dept. Lozere, al NNO. de Montpeller: *GABALITANUM*, el país dels *GABÀLI*, de ben coneguda arrel cèltica (irl. ant. *gaibim* ky. *gafael* 'agafar').

Entre *Gavaldà* i *Gavadà* no hi ha, doncs, més que una inexacta coincidència fonètica. En la qual no hauríem hagut de reparar gaire, si no s'hagués donat el cas, que una persona de nom tan semblant (probablement immigrant occità) s'escaigué a afincar-se en un territori veí al de *Gavadà*, tots dos dependents, un temps o altre, de l'immens te. de Tivissa.

La Fonètica, però (no sols la Geografia), s'oposava ja rotundament a una idea de derivar *Gavadà* de *GABALITANUM* o de l'oc. *Gavaldan*. La desaparició, pura i simple, d'una L davant D, sense deixar rastre, és impossible, diríem pertot, i en tot cas en català. Descartat això irremissiblement, reprenem l'estudi etimològic de *Gavadà* i *Gavadons*.

Sobre l'origen de *Gavadà* i *Gavadons*, no es pot cloure els ulls al paral·lisme formal dels dos, majorment no essent ben heterogènics les sufixacions *-ON* i *-AN*. Això ens recorda inevitablement els NPP germànics de declinació feble, *-A/-AN*, *-O/-ON*: masculí i femení, respectivament, en gòtic; i en francès, vicever-